

CIUDAD JUÁREZ: LA VIOLENCIA CONTRA LAS DONES

SILVIA GRIJALVA

Ciudad Juárez, Mèxic

Per ser frontera amb els Estats Units (EUA) Ciudad Juárez és i continuarà essent un punt estratègic per al capital internacional, per a l'estratègia de la seguretat nord-americana i per al crim organitzat pel tràfic de droga, la tracta de persones i el tràfic d'armes. L'eix dominant de l'economia fronterera és la indústria maquiladora. Hi ha oferta de feina, però amb sous molt baixos, jornades laborals exhaustives, temps llargs per al trasllat, i sense condicions per a l'organització laboral.

L'Estat de Chihuahua és un estat productor de droga i amb presència activa tant del càrtel de Sinaloa com del càrtel de Juárez, que constantment breguen pel control dels territoris i els corredors de trànsit de la droga cap als EUA. El crim organitzat controla territoris a diverses regions de l'Estat, i en aquests llocs és evident la col·lusió entre ells i les autoritats. La corrupció envaeix l'activitat pública. El Governador i diversos funcionaris de la passada administració 2010-2016, tenen una denúncia penal en contra, per enriquiment il·lícit. No s'implementen mecanismes per netejar els cossos policials estatals i municipals. Hi ha control per part de l'Executiu del poder Judicial i Legislatiu i de la Comissió Estatal de Drets Humans (CEDH). Existeix una desconfiança generalitzada envers les autoritats públiques, agreujada davant els agents de seguretat pública.

El President de la República Mexicana Felipe Calderón Hinojosa (2006-2012) va implementar una estratègia de seguretat per combatre el crim organitzat, i va afirmar: "serà una guerra sense quarter perquè no hi ha possibilitat de conviure amb el narco. No hi ha retorn; són ells o nosaltres...". Davant les crítiques rebudes, va dir: "és l'estratègia correcta". Les afirmacions presidencials, no obstant, van passar per alt que la violència i la delinqüència no són causes, sinó efectes, i que la política de seguretat del seu govern va acusar una profunda insensibilitat respecte dels factors d'origen: pobresa, marginalitat,

manca de feina i educació, descomposició del teixit social, i una política econòmica que 'va propiciar' l'obscena concentració de riquesa en unes quantes mans, l'obertura salvatge dels mercats nacionals i l'esfondrament de les polítiques socials.

En aquest context Mèxic entra en una etapa de violència generalitzada, que es veu agreujada per l'increment de violacions contra els drets humans més elementals, com el dret a la vida, a la integritat física i a un judici just, i en un clima d'impunitat que superava el 90% de les denúncies interposades. Aquest increment de violacions i d'inseguretat coincideixen en els estats on el govern federal va implementar de manera directa les seves estratègies de combat al narcotràfic (Escalante, 2011; Merino, 2011).

Segons l'analista Carlos Fazio, el Pla Mèrida s'inscriu dins de la tendència envers la militarització i transnacionalització de la "guerra a les drogues" fabricada i imposada pels EUA arreu del continent, que s'afegeix com a part d'un mateix paquet a "la guerra al terrorisme". Tot dins de l'Aliança per a la Seguretat i la Prosperitat d'Amèrica Llatina (ASPAN) segons la qual, Mèxic forma part del perímetre de seguretat dels EUA.

Durant cinc anys consecutius Chihuahua va ser l'estat més afectat per la violència de la guerra contra el narcotràfic, i Ciudad Juárez va arribar a ser la ciutat més violenta del món. Això degut a que el 2008 van haver-hi 130 homicidis per cada 100.000 habitants, mentre que el 2009 van ser 191; el 2010, 238, i el 2011, 148.

Aquesta violència desfermada del 2007 ençà, s'afegeix a les altres violències existents: a la pobresa i extrema pobresa, a la violència intrafamiliar, a la manca d'ocupació digna, a les males condicions de feina a les maquiladores, a les llars sostingudes per dones –van augmentar les dones cap de família, a la manca d'educació, als femicidis, que es van

incrementar la dècada de 1993 a 2003, violències totes elles acumulades que no han estat ateses i que han aprofundit la bretxa de la desigualtat i l'exclusió creant una situació de vulnerabilitat en moltes famílies de la ciutat. Tota aquesta situació és invisi­bilitzada per l'estat, per no fer-se responsable del que genera.

Les més de 12.000 persones assassinades durant aquests anys –la majoria homes en una franja d'edat de 16 a 45 anys, és a dir, homes joves– no eren per­so­nes soles, aïllades: tenien esposes, mares, famílies, fills que van quedar orfes. Totes aquestes persones homes i dones deixen una família sense el seu suport moral, sense la seva presència física, amb una càrrega econòmica disminuïda, amb un dolor i un patiment que triga en recuperar-se per començar a afrontar la nova situació. Cal esmentar que l'any 2010 va ser el més violent: van assassinar 3.111 persones, i aquell any van ser assassinades 304 dones, segons el registre del Diario de Juárez. El govern les atribueix a ajustaments de comptes entre el narcotràfic, sense investigar els seus casos com a crims de gènere, i culpant-ne les mateixes dones dient que són ganxos sexuals, recaptadores, sicàries.

Però, ¿què passa amb les dones en termes de tota aquesta violència, de totes aquestes morts? Des de 1993 els fets lamentables de múltiples assassinats de dones ens han fet conscients dels terribles problemes de violència, marginació i misogínia, així com de l'oblit en què es troben les dones a Ciudad Juárez.

El feminicidi és el genocidi contra dones i s'esdevé quan les condicions històriques generen pràctiques socials que permeten atemptats contra la integritat, la salut, les llibertats i la vida de les dones. És una categoria que s'ha d'abordar com una modalitat de violència directa envers les dones, com una alternativa a la neutralitat del terme homicidi visibilitzant un transfons no reconegut: la misogínia en la mort diària de dones. És un problema social, polític, cultural i és un problema d'estat. Els femi­ni­ci­dis reflecteixen la salut de la societat. Mesuren la capacitat de les autoritats per evitar, resoldre i/o castigar els responsables. Si aquesta falla, o no existeix, com passa a moltes ciutats del nostre país, els assassinats es reproduïxen i donen peu a la seva repetició. La impunitat permet i catalitza femi­ni­ci­dis.

Les notícies sobre femi­ni­ci­dis al nostre país sobrepassen fronteres. Algunes dades: al nostre país són assassinades sis dones cada dia. Entre 2007 i 2012 es van perpetrar 1.909 femi­ni­ci­dis. Entre 2012 i 2014 la taxa de femi­ni­ci­dis va créixer cinc vegades, va passar de 2,4 a 3,2 per cada 100.000 dones. Entre 2012 i 2013 van ser assassinades 3.892 dones, segons l'Observatori Nacional del Feminicidi. Només 613 d'aquests casos van ser investigats i només l'1,6% van rebre sentència. Segons l'ONU, en femi­ni­ci­dis, Mèxic ocupa el 16è lloc al món. El 2010 es van cometre 60 homicidis per cada 100.000 dones. A més... “la violència amb la qual es van cometre els crims va ser extrema: diverses víctimes mostraven signes de tortura o mutilació, abans de ser abandonades en llocs públics”. Les xifres prèvies haurien de modificar les accions de les autoritats, però no han servit. Els assassinats de dones continuen en augment. El feminicidi és un crim d'estat. Els que s'haurien d'encarregar de resoldre-ho, no només no compleixen: participen en la desaparició de proves. Desviament i impunitat són la regla. El patró criminològic de Ciudad Juárez és: “crim organitzat col·ludit amb poder econòmic i polític, ineficàcia, corrupció, impunitat. Les autoritats no volen i no saben investigar. Més del 90% de les declaracions que es donen a Mèxic es realitzen de manera flagrant o de manera flagrant equiparada. És a dir, la cultura d'investigació en el país és gairebé nul·la” (*El Universal*, Opinió, Arnoldo Kraus, 13/3/2016).

És obvi que no s'han tingut en compte els drets humans de les dones, fins i tot es continua violentant la seva dignitat i autoestima en tractar de denunciar la desaparició, o l'assassinat de dones. Al nostre país vivim nivells crítics d'impunitat i una atenció ineficient i insuficient a víctimes i familiars. Un dels principals reptes és resoldre la bretxa entre l'estructura legislativa i judicial amb la realitat, en la qual les víctimes senyalen que la procuració de justícia és una “simulació”. Aquesta situació de criminalitat té a veure amb el nivell d'impunitat: no s'investiguen els crims, no es troben els delinqüents, no els consignen ni se'ls sanciona, el 98% dels delictes no arriben a tenir una sentència condemnatòria. Això es tradueix en un permís explícit per delinquir i matar.□